

Stanislav Shumcha
THE HISTORY OF ORIGIN AND WAYS OF IMPROVING OF DESIGN
EDUCATION

The article is discovered the history of the appearance of design, its peculiarities and importance for the industrial goods. It's noticed here the importance of the design for the economical development of the country and there are a lot of propositions for the improvement of the educational process.

Людмила Маслій

**ХУДОЖНЯ ОСВІТА В ГАЛИЧИНІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТРАДИЦІЙ**

Майже всі європейські художні стилі, починаючи з романського, знайшли своє втілення в українському мистецтві, однак вітчизняні митці, як і німці, англійці, чехи, поляки та інші, здебільшого на свій лад інтерпретували загальні форми світової мистецької спадщини, доповнюючи їх національними рисами. Керуючись спільними для європейського мистецтва критеріями, українська нація вносила щось своє, оригінальне, і таким чином витворила самобутнє національне мистецтво.

Кардинальні зміни, які відбувались у житті європейського суспільства кінця ХІХ – початку ХХ століття, закономірно знайшли своє відображення в українському мистецтві, зокрема мистецтві Галичини. Саме в цей період у вищих мистецьких навчальних закладах Європи утверджувався новий стиль “імпресіонізм”. Було зроблено сміливий крок від фотографічного й академічного реалізму до розв’язання проблеми світла і тіні, передачі тремтливості сонячного світла та мінливості барв. Проте це мистецтво деякий час не знаходило підтримки в українських художників, що було спричинено особливостями розвитку національного мистецтва та соціально-економічними і політичними факторами [1, с.342].

Першим українським майстром, представником імпресіонізму була Марія Башкірцева, котра прожила весь свій вік за кордоном у Франції та Італії, не знайшовши в Україні послідовників серед своїх сучасників. Через двадцять років після Башкірцевої імпресіонізм прийшов в Україну з Краківської академії мистецтв при посередництві учнів професора Яна Станіславського [1, с.342].

На початку ХХ століття Краківська академія, яка виховала багатьох українських пейзажистів-імпресіоністів, позначилась активною творчістю групи молодих професорів. Між ними особливо вирізнялись імпресіоніст Ян Станіславський та символіст Станіслав Виспянський.

Саме вони мали великий вплив на розвиток нових на той час модерністичних течій в українському мистецтві.

Окрім Кракова, українські художники здобували мистецьку освіту також у Віденській та Паризькій академіях, однак для значної частини творчої молоді Галичини пріоритетною залишалась все ж Краківська академія красних мистецтв. Місто Краків стало на той час центром специфічних духовно-творчих пошуків молоді. Поруч із стильовими формами модерну (сецесії) та відлуннями імпресіонізму в літературно-мистецьких колах мали популярність гасла символізму, неоромантизму. Саме у Кракові у 1899 р. Станіслав Пшибишевський опублікував свій знаменитий “Конфітеор” – виклад естетичних постулатів символізму, які стали творчою програмою цілого покоління польських митців [1, с.343].

Таким чином, у Кракові зібралась велика група української мистецької молоді, яка поділилась на два згаданих вже напрями: імпресіоністів (учнів Станіславського) та символістів (учнів Виспянського). Серед учнів Станіславського були такі великі майстри, як Іван Труш, Микола Бурачек, Михайло Жук та інші. Видатним учнем Виспянського є Олекса Новаківський.

У стінах Краківської академії працювали тоді два найбільших митці польського символізму – Ян Мальчевський та Станіслав Виспянський. Особливою внутрішньою симпатією відзначалися відносини О. Новаківського з Я. Мальчевським, символічні полотна якого мали великий вплив на характер творчої уяви Олекси Новаківського, котрий вважався найбільшою індивідуальністю між випускниками Краківської академії.

Початкову мистецьку освіту О. Новаківський одержав у школі одеського митця, декоратора І. Клименка. Після закінчення Краківської академії з золотою медаллю в 1900 році, з 1913 року постійно проживає у Львові, де користується великим авторитетом і знаходиться під опікою самого митрополита А. Шептицького. Ще у період навчання у Кракові митець проявив свій самобутній талант і завоював собі одне з чільних місць серед митців того часу, але основним його творчим періодом був львівський післявоєнний період. На ґрунті краківських ідей індивідуалізму та культу історико-патріотичної тематики під впливом воєнних переживань, твори художника набувають символічного характеру [2, с.299].

Краківська академія була чудовою фаховою школою. В ній панувала атмосфера служіння справі, оволодіння майстерністю, дух змагання. У списку тогочасних вихованців закладу поряд з Олексою Новаківським – відомі імена: Модест Сосенко, Іван Труш, Ярослав Пстрак, Лев Гец, Осип Сорохтей, Михайло Зорій, Денис Іванцев, Григорій Крук.

Слід згадати і випускника Паризької академії мистецтв Михайла Бойчука, учителя та ідеолога мистецтва. Він відзначався надзвичайною освіченістю, вивчав візантійське, єгипетське і асирійське мистецтво, опирався на українські традиції княжих часів та бароко. Він став творцем нової школи монументалізму, яка керувалась принципами декоративної стилізації українського народного мистецтва. Це було видатним явищем в європейському мистецтві. Вплив школи Бойчука позначився на багатьох видах мистецтва 1920-30-их років: кераміці, деревориті, ткацтві, килимарстві. Послідовниками школи Бойчука були його молодший брат Т. Бойчук, а також М. Каспрович, О. Павленко, І. Падалка, В. Седляр, його дружина Софія Наліпінська-Бойчук [3, с.197].

Віденську художню академію закінчили К. Устиянович, Ю. Пігуляк, А. Кахановська, Ю. Панкевич, Мюнхенську – М. Івасюк, Я. Пстрак, М. Сосенко. Деякі митці після закінчення академії стажувались у приватних студіях Німеччини, Франції та Італії. Модест Сосенко, наприклад, закінчивши Краківську і Мюнхенську академії, навчається в Паризькій національній школі мистецтв у Л. Бонна. Після закордонних студій, як стипендіат митрополита А. Шептицького, був відряджений у подорож по Святій Землі (Палестина, Греція, Єгипет) [4, с.5].

У творчості згаданих митців неважко знайти риси, які свідчать про плідне використання ними досягнень тих чи інших шкіл і течій тогочасного новітнього мистецтва – від імпресіонізму і декоративного монументалізму (І. Труш, М. Сосенко) до експресіонізму і символізму (О. Новаківський, О. Кульчицька). “Вони сміливо експериментували, вдаючись при цьому до використання засобів і прийомів, властивих середньовічному та народному мистецтві” [3, с.222].

Як уже зазначалось, на відміну від художників Наддніпрянщини, котрі здобували мистецьку освіту головним чином в Росії, західноукраїнські митці були вихованцями європейських академій. Ці обставини наклали відбиток на характер розвитку західноукраїнського мистецтва. З одного боку, в ньому повільніше протікав процес долання традицій академізму в порівнянні з образотворчим мистецтвом Східної України, з другого боку – інтенсивнішим був вплив на західноукраїнських художників мистецтва модерну, позиції якого в європейських художніх академіях, особливо на зламі століть, були доволі сильними. Вплив цей був настільки відчутним, що творчість окремих художників Галичини, зокрема І. Труша, О. Новаківського, М. Сосенка, небезпідставно розглядається як творчість представників так званої “львівської сецесії” [1, с.342].

У своєрідних умовах відбувається розвиток образотворчого мистецтва в Галичині. Політичне становище Галичини на зламі століть було, як і у всій Європі, складним. Серед галицької інтелігенції, зокрема університетської молоді, поширювались “самостійницькі” настрої. Все українське громадянство стояло на позиціях окремої самостійної України.

На розвитку західноукраїнського мистецтва та мистецької освіти на початку ХХ століття позначались два фактори: вплив європейських модерністичних течій і національно-визвольний рух у середовищі інтелігенції, що пожвавив всі сфери національної культури. Лідер цього руху Іван Франко розвивав і утверджував принципи національної самобутності української культури [5, с.510].

На зламі ХІХ і ХХ століть вийшло нове покоління західноукраїнських художників: І.Труш, Й.Курилас, Я.Пстрак, А.Манастирський, Ю.Панкевич, М.Сосенко, О.Новаківський, М.Івасюк, О.Кульчицька. Вихованці європейських академій добре усвідомлювали те жалюгідне становище, в якому перебувало малярство та інші види образотворчого та декоративного мистецтва у них на батьківщині. З метою об'єднання зусиль для піднесення професійного рівня мистецтва у 1898 році у Львові з ініціативи І.Труша та Ю.Нагірного, було засновано перше в Західній Україні фахове об'єднання художників “Товариство для розвою руської штуки”, реорганізоване у 1905 році в товариство “Прихильників української літератури, науки і штуки”. Воно відіграло велику роль у розвитку національної культури, зокрема образотворчого мистецтва. З появою цих товариств в Західній Україні активізувалась виставкова діяльність, було влаштовано три художні виставки (1898, 1900, 1903 рр.), які внесли значне пожвавлення в художнє життя Галичини. У Львові відбулась Всеукраїнська художня виставка, в якій взяли участь як львівські митці, так і художники-кияни. Поряд з груповими виставками влаштовувались персональні: І.Труша (1899, 1901 рр.), Й.Куриласа (1900 р.), О.Новаківського (Краків, 1911р.), О.Кульчицької (1909 р.). Олена Кульчицька перші свої твори експонувала на виставці, організованій польським Товариством прихильників красних мистецтв. Показово, що західноукраїнські митці починають брати участь у виставках польських художників, чого раніше майже не було.

Пожвавлення мистецького життя сприяло розгортанню художньо-критичної діяльності. У 1905 році І.Труш разом з композитором С.Людкевичем починає видавати “Артистичний вісник” – перший західноукраїнський мистецький журнал, в якому публікується ряд статей теоретико- та історико-мистецького характеру, де порушуються важливі

проблеми творчості. Ці події мали відгук в інших країнах Європи. Змістовну статтю-відгук на першу Всеукраїнську виставку надрукував відомий польський живописець Р.Братковський, який високо оцінив знаменну для української культури подію [5, с.511].

Важливим фактором стимулювання розвитку образотворчого мистецтва в Галичині і в усій Західній Україні було заснування в 1918 р. Національного музею у Львові, який очолив видатний вчений І.Свенціцький. Період 1920-30-их років знаменний утворенням цілого ряду мистецьких об'єднань. У 1922 році з ініціативи митця П.Холодного і мистецтвознавця М.Голубця, організується у Львові гурток Діячів Українського мистецтва. На початку 30-х років – група молодих художників “РУБ”. Ще одним явищем у розвитку мистецтва у Галичині стала Асоціація Незалежних Українських Митців (АНУМ), заснована 1931 році П.Ковжуном, М.Осінчуком, Я.Музиною, Св.Гординським. Важливим було те, що ця група пропагувала не тільки національні, а й передові сучасні європейські ідеї, чим намагалась піднести рівень професійного мистецтва на якісно вищий щабель, підтримуючи міцні зв'язки з митцями Парижа, а також харківською групою “Нова генерація” [4, с.512].

Слід відзначити, що у 20-их роках активно розвивається мистецька освіта в Україні як на східних теренах, так і на Заході. У грудні 1917 року відкрито Українську академію мистецтв, Архітектурний інститут у Києві, Вищу школу у Харкові та Одесі. Львівський університет та Греко-католицька богослофська академія формують кафедри мистецтва, де викладають В.Залозецький та І.Свенціцький. Даний період характерний виникненням на Україні перших приватних шкіл, очолюваних видатними митцями: М.Мурашком, Ф.Сластіоном, О.Новаківським та ін., які на базі досягнень європейського мистецтва і кращих національних традицій впроваджували нові форми і методи навчання. Так, у 1850 році була відкрита “Публічна живописна школа мистецтва” у Києві під керівництвом Раєвської-Іванової, у 1857 році – рисувальна школа М.Мурашка.

В Україні, як і по всій Європі, відкриваються середньопромислові школи: Межигірська школа імені М.Гоголя – під керівництвом Ф.Сластіона, у Камінці-Подільському під керівництвом М.Розвадовського. У Галичині також існували мистецько-промислові школи середнього типу у Львові, Яворові, Косові, Коломиї. В Уневі монахами-студитами було засновано іконописну школу [6, с.544].

Важливе значення у справі розвитку образотворчого мистецтва в Галичині відіграли художні навчальні заклади. Центром мистецької

освіти Галичини став Львів. В історико-культурному аспекті Львів можна назвати столицею Галицької України. Він акумулював усі досягнення загальноєвропейського і національного українського мистецтва, тут формувалися традиції українського ренесансу, бароко. Саме тому Львів став осередком галицької іконографії. Крім того, саме тут втілювались найсучасніші теорії мистецтва.

Визначною подією в історії мистецької освіти Галичини стало заснування в Українському Таємному університеті, поряд з філософським, правничим, медичним відділеннями – Академії мистецтва. Таким чином, в системі Українського Таємного університету починає діяти окремий мистецький факультет, деканом якого стає О.Новаківський. Протектором університету був митрополит А.Шептицький, який одночасно викладав тут історію мистецтва. Викладання в університеті проводилося підпільно, оскільки польська поліція переслідувала викладачів і студентів.

Коли польська влада все ж таки ліквідувала університет, з ініціативи митрополита А.Шептицького на засадах приватного навчального закладу повстає мистецька школа О.Новаківського, яка налічує на той час 60 учнів. Першими викладачами школи О.Новаківського та А.Шептицького були О.Курилас, В.Залозецький, І.Свенціцький, С.Балей, І.Раковський, Є.Нагірний, В.Пещанський, П.Ковжун, М.Вороний та інші. Багато випускників цієї школи стали професійними митцями. Найвідоміші з них: Л.Гетс, Г.Смольський, Св.Гординський, Ст.Гебусь-Баранецька, В.Іванюк, М.Мороз, М.Дарага, С.Луцик. Учні Олекси Новаківського склали творчий осередок групи "РУБ" [7, с.17].

Відомою і популярною на той час у Львові була приватна школа польських художників С. Качор-Батовського і Р. Братковського, в якій навчалась Олена Кульчицька. Паралельно у Львові існували ремісничо-промислова школа з художніми відділеннями та школа мистецької кераміки.

На окрему увагу заслуговує питання художньо-промислової освіти в Галичині. Розвиток капіталістичних відносин, створення промислових підприємств, які займалися випуском продукції декоративно-ужиткового характеру, а також активна діяльність прогресивних кіл української інтелігенції дала поштовх для розвитку українського художньо-промислового мистецтва. В цьому велика роль належить створенню низки навчальних закладів даного профілю, метою яких була підготовка нової генерації майстрів-художників, які б підняли декоративно-ужиткове мистецтво на якісно вищий професійний рівень відповідно до нових технологій. "Європейський модерн зробив спробу поєднати задуми художника-індивідуума з індустрією капіталістичних відносин, що привело із собою машинне виробництво" [9, с. 59].

Завдяки ентузіазму окремих художників на території України, зокрема Галичини, відкриваються промислові школи, де молодь дістає ґрунтовну підготовку. Промислова школа у Львові була заснована на базі організованого міністерством визнань і освіти у 1866 році навчального закладу під назвою “Школа для художнього промислу”. З 1891 року вона стала називатися “Школа промислова”, маючи такі спеціальні відділи: школа будівельного промислу, школа художнього промислу, зал публічний рисунку і моделювання, школа промислова доповнююча. Школа художнього промислу, в свою чергу, налічувала дванадцять відділень [8, с.129].

У 1900 році І.Левинський, видатний архітектор, педагог і суспільний діяч того часу, з групою інтелігентів на базі керамічної фабрики започаткував “Ремісничу і промислову бурсу”, в якій поряд з загальноосвітніми і виробничими учні вивчали і ряд художніх дисциплін [9, с.17].

На базі промислових підприємств та керамічних фабрик у Львові були відкриті фахові курси для молоді, де проводились заняття з рисунку, живопису та моделювання. Кінець ХІХ- початок ХХ століття означений у Західній Європі спалахом захоплення серед професійних митців промисловою керамікою. Центри керамічного промислу виникають у Франції, Англії, Австрії. В Галичині таким центром стає Львів. Відомі митці, такі як професор Ю.Захарієвич, професор Є.Крітен, професор Левинський, працювали над розробками проєктів народно-стильової промислової кераміки на галицьких керамічних фабриках. Саме вони користувались високим авторитетом в мистецьких колах Європи, зробили вагомий внесок в популяризацію українських орнаментальних мотивів та форм.

Коломийська гончарна школа, яка була важливим осередком художньої кераміки, хоч підходила до проблеми використання народних традицій подекуди механічно, експлуатуючи типові гуцульські форми, надаючи їм правильних геометричних форм. Так з'явився “Стиль Бахматюка”. Проте цей стиль мав “консервативний, застиглий, еkleктичний характер, тому що навіть при досконалішому виконанні був тільки повторенням” [9, с.66].

У 1896 році в Яворові була відкрита “забавкарська школа”. З 1905 року школа одержала статус Державної школи деревообробного промислу з відділами столярства, токарства і різьбярства. Опікувався тією школою граф Іван Шептицький, адміністративним директором був Павло Придаткевич, випускник промислової школи у Львові та віденської школи художнього промислу. Вироби працівників цієї школи були належно оцінені на виставці “Таргі всходне” у Львові.

Одним із осередків мистецької освіти на початку століття стає Косів. Багатство народної традиції в усіх видах народного мистецтва, самобутні таланти привертають до Косова увагу професійних митців-педагогів.

З метою розвитку народного ткацького промислу в Косові у 1882 році було організовано Ткацьке товариство, при якому діяла ткацька школа і майстерні. Згодом школа отримала назву Краєвого наукового верстату. Викладачами у цій школі стали випускник ткацьких шкіл у Броксовій, Кросні та Мйохвіш-Шонбергу Казимир Ямрош та Іван Гавриш, випускник тієї ж школи в Косові [10, с.34].

У 1923 році досвідчений викладач Вижнецької фахової школи Василь Девдюк при матеріальній підтримці Львівського товариства “Достава” організував професійну школу столярства і різьбярства. Столярсько-різьбярська робітня, на базі якої була створена школа, займалась виготовленням церковних предметів, побутових виробів сувенірного характеру, меблів.

Велику допомогу у розвитку фахових шкіл надало Товариство “Рідна школа”, яке стало ініціатором спорудження у Львові Дому фахових шкіл. У регіональній ремісничій освіті “Рідна школа” чільне місце відводила Косову, як найбільшому осередку розвитку народного мистецтва Галичини. З ініціативи товариства на Косівщині створились фахові курси, на яких учні виконували столярно-меблеві роботи, використовуючи оздоблення інкрустацією, гуцульською різьбою тощо. В 1929 році в будинку товариства “Рідна школа” в Косові було засновано фахово-доповнюючу школу, яка згодом мала перетворитись у ремісничо-промислову.

У розвитку ткацтва, вишивки, кераміки та інших видів художнього промислу значну роль відіграло заснування спілки “Гуцульське мистецтво”, метою якого було створення на базі місцевих майстерень школи артистичного гуцульського промислу. Викладачем відділу вишивки була Анна Стрийська. Вишивки школи користувалися великою популярністю за кордоном. До створення керамічних виробів залучались професійні художники, такі як М.Бутович, С.Гординський, П.Ковжун, Р.Лісовський, Я.Музика, М.Осінчук, П.Холодний, В.Крижанівський, А.Гарасимович.

Розвиток художньо-промислової освіти не припиняється у Косові і в роки Другої світової війни. У 1939 році в Косові була організована школа гуцульських художніх виробів, що мала п'ять відділень: різьби по дереву, килимарства, ткацтва, вишивки та столярства. Школа на початку налічувала 60 учнів і мала назву “Коедукаційна Мистецько-Промислова школа для гуцульської промисловості”. Школа увійшла у мережу фахових та мистецьких шкіл, утворених на території так званої

“Генеральної губернії”, куди входили Галичина, Лемківщина, Посяння, Холмщина і Підляшшя.

Маючи багаті народні традиції та завдяки залученню до художньо-промислового шкільництва мистецько-педагогічної еліти, Косівська школа була на той час важливим осередком мистецької освіти в Україні.

Значною заслугою всіх шкіл є те, що вони відіграли велику роль у формуванні “українського стилю” у декоративно-ужитковому мистецтві. Так, починаючи з 1907-1908 років, все мистецтво Галичини зазнає впливу раціонально-функціональних тенденцій, відомих під назвою “модернізм”, який вимагав вишукувати мотиви до творчості у здобутках минулого, пов’язувати їх з сучасним, так з’явився “народний стиль”, розвиток якого виходить за межі Галичини і проникає в різні частини Австро-Угорщини, де створювались осередки українського мистецтва – Краків, Відень, Варшаву та інші.

Одним з них стала Віденська художньо-промислова школа (Runstqewerbeschule). Тут працювали стипендіати з Галичини на кошти галицьких державних закладів. У Віденській школі під керівництвом фахових художників розроблялись та втілювались у матеріалі проекти в українському стилі. Такі проекти часто виконували і австрійські митці. У 1894 році на виставці у Львові було виставлено гарнітур для ідальні, виконаний за “мотивами руських”, декорований різьбою, випалюванням, малюванням. Гарнітур виконав стипендіат Гнатковський за проектом професора архітектури Авандо [9, с.66].

Українські промислові вироби мали велику популярність у Західній Європі. В 1904 році на виставці мод, що проходила у Відні, виставкові зали були оформлені виробами гончарської школи Коломиї, а на початку ХХ століття в німецькому місті Зоймі було відкрито фабрику, яка виготовляла вироби “під коломийщину”. Подібна фабрика майоліки та фаянсу існувала в Угорщині. Українські традиції мали місце у польському художньо-промисловому мистецтві, зокрема в такому його напрямі як “закопанський спосіб”.

Розвиток фахової художньої освіти в Галичині кінця ХІХ – початку ХХ століття, її загальноєвропейський характер забезпечив високу мистецьку якість предметів побутового призначення, сприяв формуванню естетичних смаків місцевого населення, зумовив стрімкий злет мистецтва регіону, яке посіло належне місце в європейській культурі.

1. Українська культура: Лекції за рекомендацією Дмитра Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.

2. Лобановський Б.Б., Говдя П. І. Українське мистецтво другої половини ХІХ – початку ХХ століття. – К.: Мистецтво, 1980 – 206 с

3. Жаборук А. А. Український живопис останньої третини XIX – початку XX століття. – К.: Одеса. Либідь, 1990. – 312 с.
4. Радомська В. Повернення Модеста Сосенка //Образотворче мистецтво, 1991. – №1. – С.4-7.
5. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К.: Фенікс, 1993. – 550 с.
6. Енциклопедія українознавства. Т. 4.– Львів: Молоде життя, 1994. – 1205-1599 с.
7. Мушинка М. Школа Олекси Новаківського у Львові //Образотворче мистецтво, 1999. – № 3-4. – С.17.
8. Ступарик Б. М. Національна школа: витоки становлення. – К.: ІЗМН, 1998. – 336 с.
9. Нога О. Іван Левинський. – Львів: Основа, 1993. – 95 с.
10. Шмагало Р. Вічнозелене дерево життя //Образотворче мистецтво, 1999. – № 3-4. – С.35-36.

Liudmyla Masliy

ART EDUCATION IN HALYCHYNA AT THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY IN THE CONTEXT OF EUROPEAN TRADITIONS

In the article we can clearly see the influence of the leading european art tendencies and the folk traditions on the character of the development of art education in Halychyna at the beginning of the 20th century.

Василь Хомин

НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ В МОНУМЕНТАЛЬНОМУ МАЛЯРСТВІ ГАЛИЧИНИ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XX СТОЛІТТЯ

Мистецьке життя Західної України початку століття є надзвичайно цікавим і викликає живий інтерес дослідників. Після тривалого занепаду української культури наше мистецтво робить перші кроки до оновлення. Відроджуються такі види монументального малярства, як мозаїка, фреска, темперний розпис, вітраж, які впродовж багатьох віків використовувались для оздоблення церков. Декор храмів віддзеркалював духовну атмосферу епохи, відображав цілісну світоглядну систему, яка базувалась на канонічно незмінних універсальних схемах декорування, прийнятих у цілому світі. Припускалося безліч варіацій, які, однак, не вступали в протиріччя з традиційними елементами.

Протягом століть наш народ побудував тисячі храмів, в яких не тільки прославляв Творця всесвіту, а й відтворював усю багатогранну, вистрадану історію нації. У церкві, духовній скарбниці кожного українця, відбита глибока віра в неповторне у своїй оригінальності та красі архітектурне багатство, висока культура народу. Без сумніву, західно-європейське мистецтво має значний вплив на формування національного. Художники добре знали мистецькі та технологічні особливості німецького,